

Δεν προσέχουμε, δεν έχουμε

Δημήτρης Κουτσογιάννης

Καθηγητής Υδρολογίας και Ανάλυσης Συστημάτων Υδραυλικών Έργων,

Διευθυντής του Τομέα Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών,
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (www.itia.ntua.gr/dk)

Από το 1989 και για μια επταετία πολλές περιοχές της χώρας δοκιμάστηκαν από έντονη και έμμονη ξηρασία. Το υδροδοτικό σύστημα της Αθήνας έφτασε στα όριά του. Όλους μας διακατείχε ο εφιάλτης της λειψυδρίας. Είχε προηγηθεί μια περίοδος τεχνητής ευφορίας και αίσθησης αφθονίας που οδήγησαν σε κακή διαχείριση των πόρων. Η ξηρασία που επακολούθησε, όπου για επτά χρόνια η μέση τιμή των εισροών στους ταμιευτήρες ήταν σχεδόν μισή από την αναμενόμενη, φάνταζε απίθανη, σχεδόν αδιανόητη. Με τη σημερινή μας γνώση, τη θεωρούμε ένα ακραίο μιν, αλλά φυσιολογικό φαινόμενο. Όμως, παρότι ήμασταν διαχειριστικά και γνωσιολογικά απροετοίμαστοι, τότε τα καταφέραμε πολύ καλά. Μοιάζει θαύμα, αλλά έχει μια απλή εξήγηση: τη συνειδητοποίηση του προβλήματος και τη συνεργασία. Συνεργαστήκαμε πανεπιστημιακοί με την ΕΥΔΑΠ, τότε Δημόσια Επιχείρηση, για να κατανοήσουμε το πρόβλημα και να επεξεργαστούμε στρατηγική επίλυσής του. Συνεργάστηκε η ΕΥΔΑΠ με το τότε ΥΠΕΧΩΔΕ, και με μελετητές και κατασκευαστές, ώστε να προωθηθεί με πρωτόγνωρους ρυθμούς η κατασκευή των έργων Ευήνου. Βοήθησε και η Ευρωπαϊκή Ένωση στη χρηματοδότηση των έργων. Κυρίως όμως, συνεργάστηκε και αντιμετώπισε συνειδητά το πρόβλημα ολόκληρος ο πληθυσμός της Αθήνας. Πετύχαμε όλοι μαζί να μειώσουμε την κατανάλωση νερού κατά το 1/3. Χωρίς αυτή τη μείωση, το σύστημα θα μας είχε προδώσει, με τραγικές συνέπειες για την πόλη.

Ο συνειρμός και ο συσχετισμός με τη σημερινή έντονη και έμμονη οικονομική κρίση είναι αναπόφευκτος. Η ευφορία, μάλιστα μήνες αφότου είχε ξεσπάσει η διεθνής οικονομική κρίση, και η έλλειψη κατανόησης και προετοιμασίας, έφταναν στο σημείο να μας διαβεβαιώνουν τα πιο επίσημα χείλη ότι η κρίση δεν μας αφορά. Αυτό που έχουμε τώρα να αντιμετωπίσουμε δεν είναι φυσικό φαινόμενο, ούτε, πιστεύω, ήταν απρόβλεπτο. Είναι συνέπεια του κατήφορου που έχει πάρει η οικονομία και πολιτική της χώρας μας εδώ και χρόνια. Οι οικονομικοί δείκτες, μάρτυρες της κακής κατάστασης, ήταν γνωστοί αλλά ούτε οι πολιτικοί μας έδιναν σημασία, ούτε η κοινωνία μας ήθελε να ακούσει ότι αρμενίζουμε στραβά.

Το 1999, στο πλαίσιο μιας πολιτικής άντλησης οικονομικών πόρων από πώληση δημόσιας περιουσίας και αγαθών, η ΕΥΔΑΠ έπαψε να είναι Δημόσια Επιχείρηση και έγινε ανώνυμη εταιρία (ΕΥΔΑΠ ΑΕ), εισηγμένη στο χρηματιστήριο με δυνατότητα διάθεσης μετοχών μέχρι το 49%. Αυτόματα, δημόσιες και δημοτικές υποδομές και συγκεκριμένα τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, μαζί με την ευθύνη διαχείρισής τους, πέρασαν από τη δημόσια στην ιδιωτική σφαίρα. Όμως παρέμειναν στην κυριότητα του δημοσίου οι

στρατηγικής σημασίας υποδομές, τα φράγματα και τα υδραγωγεία, τα οποία ανήκουν σε ΝΠΔΔ που ιδρύθηκε τότε με το άκομψο όνομα «ΕΥΔΑΠ Παγίων».

Σήμερα βλέπουμε, σαν θεατές (τα κέντρα αποφάσεων δεν βρίσκονται καν στη χώρα μας), να προωθείται η ολοκλήρωση της ιδιωτικοποίησης της ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Ο έλεγχος του πλειοψηφικού πακέτου δεν θα ανήκει στην ελληνική κυβέρνηση αλλά, όπως όλα δείχνουν, σε ξένη εταιρία. Ας φανταστούμε τώρα ότι ξαναζούμε ένα επεισόδιο ξηρασίας, ανάλογο με αυτό του 1989-95, με τις νέες συνθήκες μιας ιδιωτικής, όχι ελληνικής, ΕΥΔΑΠ. Πόσο θα ανησυχήσει η διοίκηση της εταιρίας; Θα ενδιαφερθεί για την αποφυγή αστοχίας του συστήματος; Ή μήπως θα δει την ξηρασία σαν ευκαιρία για αύξηση των τιμών του νερού και των κερδών της; Θα επιδιώξει τη μείωση της κατανάλωσης ή θα θεωρήσει ότι αυτό αντίκειται στον εμπορικό χαρακτήρα της και μειώνει τα κέρδη της; Τι μας δείχνει η εμπειρία την τελευταία δεκαετία από την ΕΥΔΑΠ ΑΕ και, κυρίως, τι απέγινε η περίφημη «διαχείριση της ζήτησης» και το παλιό καλό μας σλόγκαν «προσέχουμε για να έχουμε»; Πως θα συμπεριφερθεί η ελληνική κυβέρνηση απέναντι στο πρόβλημα και στην εταιρία; Θα βάλει ρήτρες για την περίπτωση αστοχίας και θα είναι σε θέση να τις εφαρμόσει; Πως θα συμπεριφερθεί ο πληθυσμός της Αθήνας; Θα εμπιστευτεί τα κυβερνητικά και εταιρικά σχέδια ή θα αντιτεθεί, οργανωμένα ή άναρχα;

Αν και το νερό έχει οικονομική αξία, η χρήση του δεν είναι υπηρεσία εμπορικού χαρακτήρα. Το νερό δεν είναι αγαθό που παράγεται από τον άνθρωπο. Το παρέχει η φύση, σε ρυθμούς απρόβλεπτους και καθόλου σταθερούς, εγγυημένους, ή ελέγξιμους. Γι' αυτό και η διαχείρισή του είναι πολύπλοκη και δεν μπορεί παρά να είναι συλλογική υπόθεση. Χωρίς να αποκλείεται η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, δεν μπορεί η ευθύνη της να ανήκει σε αυτόν. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή: υπάρχουν χαρακτηριστικά παραδείγματα σε διεθνές επίπεδο από τις ιδιωτικοποιήσεις στον τομέα του νερού που κατέληξαν σε φιάσκο (π.χ. στην Αργεντινή και άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής).